

УДК 341.215.2: 35.073.53

К. Ю. ВОДОЛАСКОВА

Катерина Юріївна Водоласкова, кандидат юридичних наук, провідний фахівець Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «БОРИСПІЛЬ»

МІЖНАРОДНІ ПРИНЦИПИ ТА ІНСТРУМЕНТИ У БОРОТБІ ПРОТИ КОРУПЦІЇ В ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Державні закупівлі є складним та, на жаль, часто непрозорим процесом, під час якого витрачається значний відсоток державних коштів. На світовому рівні витрати у галузі державних закупівель коливаються між 13 та 20 % від валового внутрішнього продукту¹. За середніми підрахунками, щороку 9,5 трлн доларів США державних коштів витрачається через публічні торги². Під час обороту таких величезних сум виникає чимала спокуса для корупційних проявів з боку уповноважених осіб. Корупція у сфері державних закупівель означає не санкціонована, тіньова, витрата державних коштів. Замість того, щоб бути витраченими на оплату, наприклад, лікарняного обладнання, книг для шкіл, ремонту доріг тощо, гроші платників податків осідають в кишенях певних осіб. Відповідно до підрахунків Європейської Комісії щороку у зв'язку із корупцією в країнах-членах Європейського Союзу (далі – ЄС) втрачається близько 163 млрд доларів США, що становить не набагато менше загального річного бюджету ЄС. Державні закупівлі було визнано найбільш вразливою галуззю до корупційних проявів³. Відповідно до даних Організації економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-Operation and Development, OECD), втрати через корупційні схеми складають 20–25 % бюджету державних закупівель, що становить близько 2 трлн доларів США щороку⁴.

Проте шкода, що спричиняється корупцією в галузі державних контрактів вимірюється не лише в грошовому еквіваленті. Корупція спотворює конкуренцію, може знизити якість, стійкість і безпеку соціальних проектів та предметів закупівель. Крім цього, рівень довіри до уряду, який допускає спрямування державних коштів на задоволення приватних інтересів певних осіб, а не на благо суспільства, суттєво знижується.

Дослідження основних принципів та мінімальних стандартів, яких намагаються дотримуватися уряди країн світу у співпраці з приватним сектором в галузі державних закупівель, має стати для України вектором для зниження рівня корупції під час проведення торгів за державні кошти. Держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення цілісності спрямованих коштів під час прок'юрементного процесу. З іншого боку, громадянське суспільство може і повинне використовувати принципи, важелі та мінімальні стандарти у напрямку контролю за діями державних органів та уповноважених осіб під час укладання державних контрактів. Оскільки приборкати корупцію можливо лише спільними зусиллями (діючи окремо чи разом) держави, громадянського суспільства та приватного сектору.

Враховуючи про-європейський напрям розвитку суспільних та економічних відносин в Україні, дослідження міжнародних зобов'язань, нормативного регулювання, принципів, стандартів, спрямованих на забезпечення прозорості прок'юрементного процесу, є особливо нагальним та обов'язковим для України.

Дослідженню різних аспектів управління системою державних закупівель та заходам протидії у цій сфері присвятили свої наукові праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І. Л. Бородін, Ю. І. Пивовар, В. В. Смиричинський, Г. О. Андрощук, М. І. Камлик, О. М. Костенко, І. В. Коруля, В. С. Лукомський, М. І. Мельник, К. Яерлінг, Х. О. Фіннестранд, Х. Торватн, Е. К. Сартер, Д. Сак, Д. Кауфман, С. Кюн, Л. Б. Шерман. Результати досліджень, які проводилися вказаними науковцями стосуються, здебільшого, кримінально-правових, адміністративно-деліктних, політологічних чи економічних аспектів корупції. На базі досягнутих наукових здобутків вказаних вчених автор ставить перед собою **мету цієї статті** вивчити проблеми, що виникають через корупційні прояви в галузі державних закупівель та узагальнити конкретні заходи протидії, що застосовуються урядами європейських країн із розвинутою економікою з метою протидії корупції.

Корупційні прояви підривають авторитет країни, завдають шкоди функціонуванню державного апарату, обмежують конституційні права і свободи людини та громадянина, порушують принципи верховенства права, встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної

влади, управлінських структур приватного сектору, руйнують моральні та суспільні цінності, дискредитують державу на міжнародному рівні⁵.

Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, яким уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України», актуальною загрозою національній безпеці України визначається корупція та неефективна система державного управління, а саме: поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління; слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби; здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності⁶.

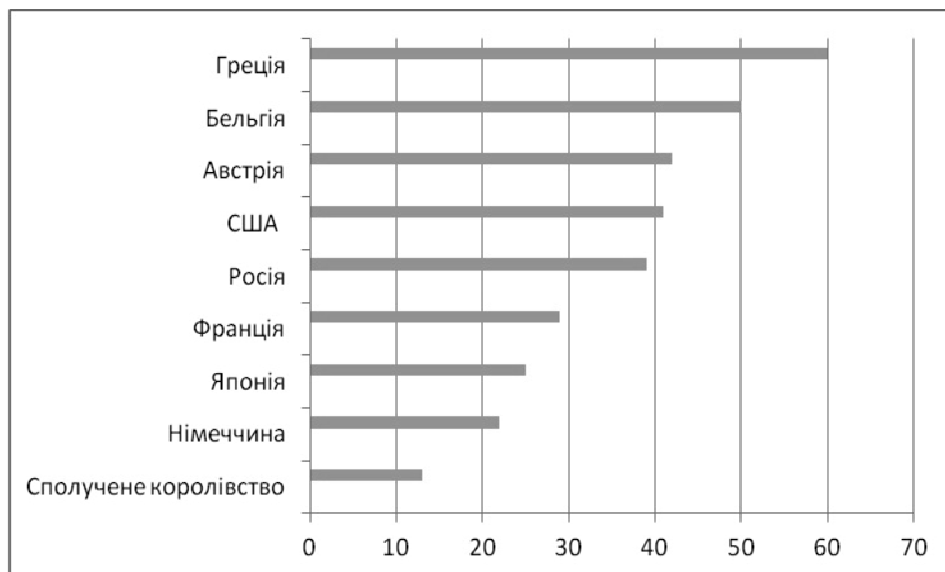
Державні закупівлі є тією сферою, де спокуса поставити особисті чи корпоративні інтереси вище за державні чи суспільні є надзвичайно сильною. За даними СБУ від 50 до 75 % бюджетних асигнувань під час процедури держзакупівель освоюється з численними порушеннями. Через корупційні схеми у сфері держзакупівель збитки становлять 10–15 % (35–53 млрд грн) видавничої частини держбюджету щорічно⁷.

Можна припустити, що рівень корупційних проявів прямо пропорційно залежить від рівня економічного та соціального розвитку в державі. Так, традиційно вважається, що проблеми у сфері державного управління та корупції найбільше виникають у бідних країнах, чи країнах, що розвиваються, а в країнах із потужною економікою та високими соціальними стандартами – розглядаються як приклад чи теоретично з метою профілактики⁸.

Проте за проведеними дослідженнями Transparency International у європейських країнах із розвинутою економікою найбільш очевидною формою корупції у галузі державних закупівель названо підкуп державних чиновників чи уповноважених осіб з боку замовників з метою отримання позитивного рішення для укладання контракту під час проведення тендерних процедур. Також названо більш тонкі форми корупції, які виникають, коли хабарі використовуються на етапі складання тендерних документів до проведення тендерних процедур та оцінки пропозицій за допомогою маніпуляцій у технічних характеристиках, критеріях оцінки в тендерній документації тощо. Хабарі можуть мати форму подарунків, грошових сум, сувенірів, робочих місць для членів сім'ї, пожертвування політичним партіям або благодійним організаціям⁹. Така ситуація викликана, зокрема, тим, що частка ринку приватних контрагентів, з якими підписуються контракти на поставку товарів чи надання послуг під час закупівлі за державні кошти зросла у всій Європі. Зростання державних витрат на товари та послуги (які можна спостерігати у всіх, крім декількох країн – членів Організації економічного співробітництва та розвитку) в період між 2000 і 2009 роками, було, в основному, обумовлено збільшенням витрат на товари і послуги, надані недержавними підприємствами (як підприємствами, так і неприбутковими організаціями). Станом на 2015 рік у деяких європейських країнах державні витрати на послуги, що надаються недержавними підприємствами, перевищують витрати, спрямовані на оплату праці в державному секторі, наприклад, в Нідерландах та Німеччині частка витрат державних коштів, що спрямовуються на закупівлі товарів та послуг в інших (недержавних) підприємствах складає 60 %, а в Норвегії, Данії, Угорщині та Греції така частка складає близько 40 %¹⁰.

Іншою проблемою країн із розвинутою економікою є високий рівень корупції у галузі державних закупівель в інших державах світу з перехідною економікою, де проводяться тендери з метою закупівлі імпортованих товарів, робіт чи послуг. Так, незалежно від методу вкладення інвестицій (чи у вигляді організації власних представництв, чи шляхом участі в окремих тендерах) іноземні учасники торгів піддаються корупційним впливам, що є «звичними» у країнах, де проводяться торги. У таблиці 1 наведено процентне співвідношення рівня хабарництва у галузі державних закупівель за країнами-інвесторами¹¹.

Табл. 1.

У результаті корупції у галузі державних закупівель:

- спотворюється ринок і конкуренція,
- підвищуються ціни і витрати, оскільки, фактично в кінцеву ціну товару, послуги чи роботи закладено витрати на хабарі державним службовцям чи відповідальним особам;
- заплановані для соціальних потреб державні кошти осідають у гаманцях приватних осіб чи на рахунках приватних підприємств;
- продукуються не обґрунтовані та не раціональні рішення;
- збільшується ризик закупівлі товарів, робіт чи послуг низької якості, які не витримують чесної конкуренції, того, що послуги;
- виникає потенційна загроза охороні праці, навколишньому середовищу та ставиться під загрозу людське життя і здоров'я.

Розглянемо результати негативних впливів корупції у галузі державних закупівель, що спричиняють ту чи іншу загрозу, більш детально.

1) До негативних результатів корупційних проявів у галузі державних закупівель, спрямованих на фінансову загрозу держави, можна віднести:

- підвищення вартості предметів закупівель. Щороку в світі на державні закупівлі витрачається понад 4 трлн дол. США¹²;
- завищення цін за низьку якість предметів закупівель, в результаті чого виникає економічно невиправдана повторна необхідність проведення процедур закупівель в найближчий час;
- необхідність здійснювати закупівлі неконкурентоздатних товарів, робіт чи послуг;
- вкладення державних інвестицій, що не сприяють економічному розвитку держави.

2) До негативних результатів корупційних проявів у галузі державних закупівель, спрямованих на загрозу соціальним принципам, здоров'ю та життю людей, слід віднести:

- ризик закупівлі неякісних чи низькопробних продуктів харчування, що підвищують ризик небезпеки здоров'ю чи, навіть, життю людей;
- ймовірність будівництва будівель, доріг, мостів, інших конструкцій не у суворій відповідності до визначених законодавством норм, правил та стандартів, що може призвести до небезпечних аварій. Так, за останні 15 років було зафіксовано понад 400 землетрусів в 75 країнах, в результаті яких майже 9 млн людей позбулися даху, поранених – близько 584 тис. осіб і 156 тис. осіб загинули¹³. Багато з цих смертей були результатом неякісно побудованих будівель (вирізані сталеві стрижні, невідповідність стандартам консистенції бетону тощо)¹⁴;

- підрив авторитету державної влади в державі, незадоволення рівнем виконання державою своїх обов'язків в особі уповноважених державних, що може поступово призвести до соціальних протестів;
- спрямування державних коштів, які б могли бути витрачені для забезпечення умов або їх поліпшення у галузі охорони здоров'я, освіти тощо, на задоволення індивідуальних чи корпоративних інтересів.

3) До негативних корупційних впливів у галузі державних закупівель, що спричиняють загрозу навколишньому природному середовищу, можна віднести:

- недотримання належних екологічних стандартів;
- нехтування екологічними цілями в процесі виконання умов контрактів, укладених за результатами проведених тендерних процедур;
- незаконне або безвідповідальне використання природних ресурсів.

4) Загроза інноваціям та економічній ефективності в результаті корупційних проявів у галузі державних закупівель виявляється в тому, що:

- обмежується доступ до інноваційних рішень та продуктів;
- знижується інтерес до спрямування інвестицій в інновації;
- придушується конкуренція потенційних учасників, здатних запропонувати інноваційні рішення.

Головним принципом протидії корупції, зокрема, у сфері державних закупівель, найчастіше називається високий рівень заробітних плат для державних службовців та/чи уповноважених осіб замовників торгів. Як доказ наводиться приклад політики Швеції в історичному контексті. Швеція, яка відповідно до міжнародних рейтингів на сьогоднішній день вважається найменш корумпованою країною у світі, у сімнадцятому і вісімнадцятому століттях була однією із країн-лідерів у Європі за показниками корупції. Збільшення заробітної плати державним службовцям в поєднанні із запровадженням децентралізації влади призвело до розвитку чесного і компетентного державного управління у Швеції наприкінці дев'ятнадцятого століття¹⁵.

Таким чином, збільшення заробітної плати може зменшити хабарництво, але тільки за певних умов, зокрема:

- обов'язкове злагоджене функціонування злагодженої системи всіх органів державного апарату;
- зменшення рівня корупції не повинно бути єдиною метою та підставою для збільшення заробітних плат державним службовцям;
- необхідна наявність чітких, об'єктивних та своєчасних заходів реагування з боку контролюючих органів.

У багатьох бідних країнах, що розвиваються, де корупція є укоріненою та набула статусу інституту, виконання цих вимог та досягнення позитивного результату видається сумнівним¹⁶.

Таким чином протидіяти корупції в галузі державних закупівель можливо лише у разі запровадження та позитивного функціонування комплексних заходів. Так, завдяки послідовним та цілеспрямованим діям

Transparency International на світовому рівні було досягнуто результатів щодо протидії корупції в галузі державних закупівель шляхом запровадження Домовленостей про чесність, що дала свої позитивні результати.

Домовленість про чесність – це інструмент для запобігання корупції під час укладання державних контрактів. Фактично, це угода між уповноваженим державним органом (замовником торгів) з однієї сторони та компанією-переможцем торгів з іншої про те, що вони будуть утримуватися від підкупу, змови та інших корупційних проявів на всіх етапах виконання державного контракту. Для забезпечення підзвітності та цілісності домовленості також включають в себе систему громадського моніторингу за участю представників регіональних відділень Transparency International.

Початок підписання Домовленостей (пактів) про чесність припадає на 1990-ті роки, коли вони були застосовані в більш ніж 15 країнах і в понад 300 окремих ситуаціях. Такі угоди допомагають зберегти кошти платників податків, впевнитися, що інфраструктурні проекти та інші громадські роботи виконуються ефективно, та запобігти незаконному збагаченню окремих осіб, які діють в приватних інтересах¹⁷.

Основними принципами, на яких базується функціонування системи чесних тендерних процедур, та дотримання яких дозволить звести до мінімуму корупційні прояви і максимізувати ймовірність того, що економічні, соціальні, екологічні та політичні цілі будуть реалізовані за рахунок державних закупівель, Transparency International називає наступні.

1) Цілісність – поведінка і дії, що базуються на моральних чи етичних принципах і стандартах, осіб чи установ, які створюють бар'єр для корупції¹⁸. Цілісність означає, що закупівлі здійснюється на підставі законодавчих норм за принципами чесної та відкритої конкуренції.

2) Прозорість – це ознака урядів, компаній, організацій та фізичних осіб, яка характеризує їх як учасників відносин, відкритих до ясної співпраці шляхом розкриття інформації, правил, планів, процесів та дій¹⁹. У контексті державних закупівель, цей принцип означає, що закони, правила, інститути, процеси, плани, рішення, всі етапи закупівель тощо мають бути доступними для всіх потенційних учасників і широкої громадськості. Функціонування механізму принципу прозорості досягається не авторитарними урядовими впливами, а за рахунок активної та добровільної поведінки уповноважених замовників закупівель, спрямованої на опублікування інформації про торги.

3) Підзвітність, що означає, що державні органи, окремі посадові особи, установи та організації, їх керівники та уповноважені особи повинні нести відповідальність за виконання своїх обов'язків для прийняття рішень і заходів, що входять до їх компетенції.

4) Справедливість та ефективність:

– визначення переможця повинне бути справедливим, об'єктивним та неупередженим;

– державні кошти не повинні бути використані для забезпечення прихильності до конкретних осіб або компаній;

– вимоги та технічні специфікації не повинні бути дискримінаційними;

– постачальники та підрядники повинні бути обрані на основі їх кваліфікації, технічних та економічних пропозицій;

– повинно бути рівне ставлення до всіх потенційних учасників на всіх етапах проведення торгів;

– процес закупівель повинен бути ефективним;

– правила закупівель повинні відповідати вартості і складності предмету закупівель.

5) Професіоналізм. Державні закупівлі повинні розглядатися не як звичайне виконання адміністративних завдань. До прок'юрементного процесу повинні залучатися висококваліфіковані спеціалісти, для яких має бути забезпечене періодичне навчання для підвищення кваліфікації, оплата бонусів, визначені критерії кар'єрного росту тощо²⁰.

Міжнародними інституціями, зокрема, Transparency International, розроблено ряд інструментів, комплексне застосування яких може гарантувати чесні та прозорі державні закупівлі, якими є наступні.

1. Як згадувалося вище, домовленості (пакти) про чесність розроблені Transparency International як інструмент для створення такого рівня виконання умов контрактів, на якому сторони (як замовники, так і постачальники-переможці конкурсів) будуть утримуватися від хабарництва та інших корупційних проявів.

Серед практичних прикладів позитивного застосування Домовленостей про чесність можна назвати наступні:

– пакт для регулювання усіх контрактів, які уклалися під час будівництва нового міжнародного аеропорту в Берліні (проект на 2,4 млн євро) був узгоджений між компанією-підрядником та головою Transparency International в Німеччині;

– з 2002 р. відділом Transparency International в Мексиці було застосовано Домовленості про чесність при укладанні більше ніж 100 державних контрактів на суму 30 млрд доларів США. Крім цього за виконанням умов контрактів слідували незалежні спостерігачі (т. зв. «соціальні спостерігачі»), діяльність яких стала обов'язковою та передбачена законодавством країни з 2004 року;

– у результаті підписання Домовленостей про чесність та застосування рекомендованих процедур під час проектування та впровадження системи водопостачання та каналізації в Пакистан у 2000 р. виконання контракту завершилося раніше запланованого строку та з економією на 10 млн доларів США від запланованої суми закупівлі²¹.

2. Соціальний моніторинг, що включає в себе електронні закупівлі, програма «соціальних спостерігачів» та інші форми моніторингу державних закупівель громадянським суспільством:

– система електронних державних закупівель збільшує можливості доступу до інформації про всі етапи проведення процедур з метою здійснення моніторингу громадянським суспільством цього процесу. За підрахунками Світового банку потенційна економія, яка досягається за допомогою електронних закупівель складає від 6 до 13 % сум державних закупівель²²;

– групи громадянського суспільства, діючи в якості незалежних експертів протягом усього прок'юрементного процесу, можуть допомогти визначити та знизити рівень корупції, якщо вони мають право:

– переглядати умови тендерних документів та пропозицій учасників;

– брати участь у всіх засіданнях, які проводяться з потенційними претендентами, учасниками та переможцями торгів;

– наполягати на підписанні Домовленостей про чесність;

– приймати заяви від учасників, замовників та інших осіб про порушення антикорупційних домовленостей та передавати їх до відповідних компетентних органів;

– готувати остаточну доповідь, які є загальнодоступні;

– подавати інформацію про торги через засоби масової інформації спілкується через засоби масової інформації.

– застосування будь-яких форм участі громадянського суспільства у процесі моніторингу за державними закупівлями підвищує рівень прозорості та чесності, справедливості та ефективності їх проведення. Так, у США Transparency International розробила Вказівки щодо нагляду за державними закупівлями та Керівництво з моніторингу за онлайн-закупівлями з метою надання допомоги громадянському суспільству в організації ефективного моніторингу²³.

3. Дії в конкретних секторах, які розроблені за останні декілька років для протидії корупції під час проведення процедур державних закупівель у відповідному секторі промисловості: будівництво, металургія, видобування чи медична галузі тощо.

Державні закупівлі можуть бути не лише засобом впливу на економіку чи становити великий інтерес у політичному аспекті, також вони можуть застосовуватися як ефективний та потужний інструмент для регулювання соціальної лінії поведінки у країні²⁴ з метою досягнення високих цілей внутрішніх функцій держави, що, звичайно ж, можливо лише у разі зведення до мінімуму рівня корупції у цій галузі.

Враховуючи все зазначене вище, можна зробити наступні висновки. Державні закупівлі є складним та, на жаль, часто непрозорим процесом, під час якого витрачається значний відсоток державних коштів. Корупція у сфері державних закупівель означає не санкціонована, тіньова, витрата державних коштів. Дослідження основних принципів та мінімальних стандартів, яких намагаються дотримуватися уряди країн світу у співпраці з приватним сектором у галузі державних закупівель, має стати для України вектором для зниження рівня корупції під час проведення торгів за державні кошти. Держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення цілісності спрямованих коштів під час прок'юрементного процесу. З іншого боку, громадянське суспільство може й повинне використовувати принципи, важелі та мінімальні стандарти в напрямку контролю за діями державних органів та уповноважених осіб під час укладання державних контрактів. Оскільки приборкати корупцію можливо лише спільними зусиллями (діючи окремо чи разом) держави, громадянського суспільства та приватного сектору.

Основними базовими принципами здійснення прок'юрементного процесу, що допоможе уникнути корупційних проявів, є: цілісність, прозорість, підзвітність, справедливність, ефективність, а також професіоналізм.

Практичні інструменти у протидії корупції у галузі державних закупівель, застосування яких має позитивний результат на світовому рівні, є: підписання Домовленостей (пактів) про чесність, форми моніторингу державних закупівель громадянським суспільством (електронні закупівлі, програма «соціальних спостерігачів» та інші форми соціального моніторингу), заходи в конкретних секторах економіки.

Лише комплексне застосування методів та практичних інструментів, розроблених міжнародними організаціями, зокрема, Transparency International, що ґрунтуються на ефективних принципах, може стати гарантією для зниження рівня корупції у галузі державних закупівель.

¹ OECD, *Fighting Corruption in the Public Sector* (February 2013): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/gov/ethics/meetingofleadingpractitionersonpublicprocurement.htm

² *Caroline Spruill*. *Open Contracting: Factivists fighting Procureaucrat* – 2013: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.open-contracting.org/open_contracting_factivists_fighting_procureaucrats

³ European Commission, *Report from the Commission to the Council and the European Parliament – EU Anti-Corruption Report* (February 2014): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_en.pdf

⁴ OECD, *Implementing the OECD Principles for Integrity in Public Procurement* (November 2013), p. 22: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd-library.org/governance/implementing-the-oecd-principles-for-integrity-in-public-procurement/why-clean-public-procurement-matters_9789264201385-3-en.jsessionid=951fbj6h46u4a.x-oecd-live-01

⁵ *Гавриш С. Б.* Стан та проблеми антикорупційної експертизи законодавства в Україні / С. Б. Гавриш // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* : Наук.-практ. журнал. – 2008. – № 18. – С. 3–9. – С. 5.

⁶ СБУ запропонувала вивести «з тіні» закупівлі держпідприємств // *Дзеркало тижня* від 8 липня 2013 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/sbu-zaproponovala-vivesti-z-tini-zakupivli-derzhpidprijemstv-124757_.html

⁷ Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» // Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. – Офіційний вісник Президента України від 03.06.2015. – № 13, стор. 50, ст. 874.

⁸ Kaufmann D. Corruption, Governance and Security: Challenges for the Rich Countries and the World. The Global Competitiveness Report 2004–2005. World Economic Forum. New York: Oxford University Press. – 2004. – P. 83.

⁹ Susanne Kühn and Laura B. Sherman. Curbing Corruption in Public Procurement. A Practical Guide // Transparency International. – 2014. – P. 6.

¹⁰ Karen Jaehrling, Hanne O. Finnestrand, Vassil Kirov and Hans Torvatn. The (In)Visible Third Party: De- and Re-regulation of Working Conditions through Public Procurement // Hard Work in New Jobs. The Quality of Work and Life in European Growth Sectors. London. – 2015. – P. 130.

¹¹ Joel Hellman, Geraint Jones, and Daniel Kaufmann. Are Foreign Investors and Multinationals Engaging in Corrupt Practices in Transition Economies? // TRANSITION. The World Bank/The William Davidson Institute/Stockholm Institute for Transition Economies. – 2000. – P. 6.

¹² OECD, The Size of Government Procurement Markets (2002): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/newsroom/1845927.pdf

¹³ EM-DAT (2004) OFDA/CRED International Disaster Database: Université Catholique de Louvain, Brussels, Belgium: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.em-dat.net

¹⁴ James Lewis. Earthquake destruction: corruption on the fault line. – Transparency International: 2005. – P. 23.

¹⁵ Lindbeck Assar. Swedish Economic Policy. – London: MacMillan Press. – 1975. – P. 18.

¹⁶ Jakob Svensson. Eight Questions about Corruption // Journal of Economic Perspectives – 2005. – Vol. 19. – № 3. – P. 19–42. – P. 33.

¹⁷ Peter Eigen. Global Corruption Report 2005. Transparency International: 2005. – P. 1.

¹⁸ Transparency International. The Anti-Corruption Plain Language Guide. – 2009: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.transparency.org/whatwedo/publications/>

¹⁹ Там само.

²⁰ Elodie Beth. Transforming. Procurement into a Strategic Function: What are the Challenges Faced? (2013): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/gov/ethics/Session%201_Elodie_OECD%20Challenges.pdf

²¹ Integrity Pacts in Public Procurement: An Implementation Guide (2013): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.transparency.org/whatwedo/pub/integrity_pacts_in_public_procurement_an_implementation_guide

²² Robert Hunja. E-Procurement Opportunities and Challenges: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/conferences/speeches/robert-hunja_en.pdf

²³ Francesco De Simone and Shruti Shah. Civil Society Procurement Monitoring: Challenges and Opportunities in Transparencia Mexicana, A New Role for Citizens in Public Procurement (2012): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.corruptionresearchnetwork.org/marketplace/resources/C-M%20SERIES%20-%20A%20new%20Role%20for%20Citizens%20in%20Public%20Procurement.pdf

²⁴ Sarter, Eva Katharina/Sack, Detlef/Fuchs, Sebastian 2014. Public Procurement as Social Policy? An introduction to social criteria in public procurement in Germany. – Working Paper Series „Comparative Governance”. – 2014. – № 1. – С. 6–38.

Резюме

Водоласкова К. Ю. Міжнародні принципи та інструменти у боротьбі проти корупції в галузі державних закупівель.

Стаття присвячена дослідженню проблем корупції у галузі державних закупівель: обсяги збитків, сфери та результати негативних впливів корупційних проявів, огляд ситуації в країнах з розвинутою економікою, розглянуто принципи та інструменти, розроблені міжнародною спільнотою, спрямовані на зменшення рівня корупції у галузі державних закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, протидія корупції, Transparency International.

Резюме

Водоласкова Е. Ю. Международные принципы и инструменты в борьбе против коррупции в области государственных закупок.

Статья посвящена исследованию проблем коррупции в области государственных закупок: объемы убытков, отрасли и результаты отрицательных воздействий коррупционных проявлений, обзор ситуации в странах с развитой экономикой, рассмотрены принципы и инструменты, разработаны международным сообществом, направленные на уменьшение уровня коррупции в области государственных закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, противодействие коррупции, Transparency International.

Summary

Vodolaskova K. International principles and tools against corruption in public procurement.

The article examines the problems of corruption in public procurement: mainly volumes of losses, spheres and results of the corruption negative effects, review of the situation in countries with developed economies, examining principles and tools, provided by the international community against the corruption in public procurement.

Key words: public procurement, corruption resistance, Transparency International.